

602024

h o m e l a n d s

R d o

V v

E E i

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU

Glavni urednici / Editors-in-Chief
Kristina Toplak, Marijanca Ajša Vižintin

Odgovorna urednica / Editor-in-Charge
Marina Lukšič Hacin

Tehnični urednik / Technical Editor
Tadej Turnšek

Mednarodni uredniški odbor / International Editorial Board
Synnove Bendixsen, Ulf Brunnbauer, Aleš Bučar Ručman, Martin Butler, Daniela I. Caglioti,
Jasna Čapo, Donna Gabaccia, Jure Gombač, Ketil Fred Hansen, Damir Josipovič,
Aleksej Kalc, Jernej Mlekuž, Claudia Morsut, Ikhlas Nouh Osman, Nils Olav Østrem,
Lydia Potts, Maya Povrzanović Frykman, Francesco Della Puppa, Jaka Repič,
Rudi Rizman, Matteo Sanfilippo, Annemarie Steidl, Urška Strle, Adam Walaszek,
Rolf Wörsdörfer, Simona Zavratnik, Janja Žitnik Serafin

Lektoriranje in korektura / Copyediting and proofreading
Jana Renée Wilcoxon (angleški jezik / English)
Tadej Turnšek (slovenski jezik / Slovenian)

Oblikovanje / Design
Anja Žabkar

Prelom / Typesetting
Inadvertising d. o. o.

Založila / Published by
ZRC SAZU, Založba ZRC

Izdal / Issued by
ZRC SAZU, Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije /
ZRC SAZU, Slovenian Migration Institute, Založba ZRC

Tisk / Printed by
Birografika Bori, Ljubljana

Naklada / Printum
150

Naslov uredništva / Editorial Office Address
INŠTITUT ZA SLOVENSKO IZSELJENSTVO IN MIGRACIJE ZRC SAZU
p. p. 306, SI-1001 Ljubljana, Slovenija
Tel.: +386 (0)1 4706 485; Fax +386 (0)1 4257 802
E-naslov / E-mail: dd-th@zrc-sazu.si
Spletna stran / Website: <https://ojs.zrc-sazu.si/twohomelands>

Revija izhaja s pomočjo Javne agencije za
znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije in Urada Vlade Republike Slovenije
za Slovence v zamejstvu in po svetu /
Financial support: Slovenian Research and Innovation Agency and
Government Office for Slovenians Abroad

KONGRESNIK JOHN BLATNIK V BOJU ZA DRŽAVLJANSKE PRAVICE V ZDA

Milan Mrđenović,^I Matjaž Klemenčič^{II}

COBISS 1.01

IZVLEČEK

Kongresnik John Blatnik v boju za državljanske pravice v ZDA

Avtorja v prispevku obravnavata delovanje Johna Blatnika, ameriškega kongresnika slovenskega porekla v predstavnikiškem domu, med letoma 1963 in 1964, ko so sprejemali temeljni zakonski predlog o državljanskih pravicah, ki je odpravil formalno diskriminacijo temnopoltih Američanov. V prispevku je povzeta korespondenca med Blatnikom in volivci 8. kongresnega okraja v Minnesoti, kjer je živelo veliko slovenskih Američanov. Avtorja na kratko povzameta tudi zgodovino rasne diskriminacije v ZDA.

KLJUČNE BESEDE: zakon o državljanskih pravicah, predstavnikiški dom, peticija za odpoklic, odbor za poslovniki, obstrukcija

ABSTRACT

Rep. John Blatnik in the Fight for Civil Rights in the United States

The paper focuses on the activities of US Rep. John Blatnik (D-MN 8th District) in the House of Representatives between 1963 and 1964, when the landmark Civil Rights Act was passed that finally eliminated lawful discrimination against black Americans. The paper summarizes original letters from constituents in Minnesota's 8th Congressional District, where many Slovenian Americans lived. The paper briefly summarizes the history of racial discrimination in the United States.

KEYWORDS: Civil Rights Act, House of Representatives, discharge petition, Rules Committee, filibuster

^I dr. ameriških študij; Univerza v Novi Gorici, Fakulteta za humanistiko, Nova Gorica; milan.mrdenovic@ung.si

^{II} dr. zgodovinskih znanosti, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana; matjaz.klemencic11@gmail.com; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2796-9367>

UVOD

V članku je predstavljeno delovanje Johna Blatnika, kongresnika slovenskih korenin, v času sprejemanja zakona o državljskih pravicah v ZDA v letih 1963 in 1964. Ta zakon je imel pomembno vlogo pri odpravi segregacije in rasne diskriminacije na jugu ZDA in predstavlja mejnik v novejši ameriški zgodovini. Gradivo za članek sva avtorja črpala predvsem iz njegove korespondence, ki jo hrani arhiv Minnesota Historical Society. Na podlagi korespondence lahko sledimo stikom z Blatnikovimi volivci, jugoslovanskimi voditelji in drugimi pomembnimi osebnostmi.

KRATKA PREDSTAVITEV POLITIČNEGA DELOVANJA JOHNA BLATNIKA

John Blatnik je bil rojen leta 1911 v mestu Chisholm na rudarskem območju Iron Range v Severni Minnesoti. Rojen je bil v družino slovenskih priseljencev; njegova starša sta bila rojena na slovenskem etničnem ozemlju. Med letoma 1947 in 1974 je bil član predstavnškega doma ameriškega kongresa. V aktivno politiko je vstopil leta 1940, ko ga je podprla nestrankska liberalno usmerjena skupina volivcev. Takrat je bil prvič izvoljen v državni senat Minnesote; leta 1942 je bil ponovno izvoljen za štiri leta. Med drugo svetovno vojno se je kot prostovoljec javil v ameriško vojsko. Razporejen je bil v obveščevalno službo vojnega letalstva ZDA in Urad za strateške službe (Office Of Strategic Services; OSS), ki je bil predhodnik današnje Centralne obveščevalne agencije (CIA). Tudi zaradi obvladovanja osnov slovenskega in srbohrvaškega jezika je bil imenovan za člana vojaških misij pri Narodnoosvobodilni vojski (NOV) in Partizanskih odredih Jugoslavije (POJ). Od oktobra 1944 je nekaj časa preživel v glavnem štabu hrvaških partizanov, od januarja 1945 pa je deloval v glavnem štabu NOV in POS v Beli krajini. Od maja 1945 je bil v italijanskem mestu Caserta posrednik med ameriškim vojaškim poveljstvom in jugoslovanskimi partizani.

Po končani vojni se je vrnil v politiko. Na volitvah novembra leta 1946 je bil prvič izvoljen za člana predstavnškega doma ameriškega kongresa. Kandidiral je na listi demokratske kmečko-delavske stranke Minnesote, ki je bila del demokratske stranke, ob podpori obeh sindikalnih central, AFL (American Federation of Labor) in CIO (Congress of Industrial organizations), ter Huberta Humphreyja (takratnega župana Minneapolisa ter kasnejšega zveznega senatorja in podpredsednika ZDA v času predsedovanja Lyndona B. Johnsona). Blatnika je podpirala večina pristašev Ljudske fronte (Popular front) oziroma tistega dela politike, ki je med vojno spodbujal vojaška prizadevanja ZDA zoper nacizem in fašizem. Kasneje je naklonjenost levičarskih volivcev pridobil z nasprotovanjem Trumanovemu programu za podporo grškemu vojaškemu režimu, ki se je boril proti komunistom. Hkrati je podpiral predsednika Trumana v večini drugih stališč, da se ne bi izneveril demokratski stranki. Svojo politično spretnost je dokazal s tem, ko je bil na volitvah deležen podpore protikomunističnega sindikata United Steel Workers of America.

V kongresu je deloval zlasti kot zagovornik državljskih in delavskih pravic. Kot je razvidno iz njegove korespondence v prvi polovici šestdesetih let 20. stoletja, se je aktivno ukvarjal še z zakonodajo na področjih javne uprave, okoljske problematike in državnih investicij ter pomagal pri sprejemanju 23. in 24. amandmaja k ustavi ZDA, s katerima so omogočili večjo samoupravo glavnega mesta Washington ter prepovedali odvzem volilne pravice državljanom zaradi neplačevanja katerih koli dajatev. V korespondenci naletimo še na pozitivne in negativne odgovore na številne prošnje za priporočila za vpis na vojaške akademije, ki jih je dobival. Med korespondenco najdemo številne stike z vlagatelji in lokalnimi skupnostmi. Blatnik je veliko truda vlagal v sprejemanje zakonodaje za zagotovitev zveznih skladov za gradnjo lokalne infrastrukture (Klemenčič et al., 2020, str. 200–205).

V predstavniskem domu je Blatnik v obravnavanem obdobju predsedoval Študijskemu združenju demokratske stranke (Democratic Study Group – DSG). DSG je bila ustanovljena leta 1959 in je igrala osrednjo vlogo pri mobilizaciji liberalnih demokratov v ameriškem kongresu za zagovarjanje liberalne zakonodaje in politik. Nastala je kot odziv na konservativno pristranskost institucionalnih procesov v predstavniskem domu. Tako je bil cilj DSG okrepiti liberalne sile znotraj demokratske stranke za bolj učinkovit vpliv na zakonodajne procese. Osrednje dejavnosti skupine so obsegale zbiranje informacij o trenutno obravnavani zakonodaji in njihovo distribucijo članom, njihov namen pa je bilo podpiranje liberalnih politik, vključno s tedenskimi poročili o zakonodaji, podporo pri kampanjah in usmerjanjem novih članov. DSG je razvila mehanizem za spodbujanje udeležbe svojih članov na glasovanjih, predvsem v odborih, kjer glasovanja pogosto niso bila evidentirana; vključno z obveščanjem članov o ključnih glasovanjih po interni komunikacijski mreži. Blatnik je imel kot izpostavljen predstavnik DSG ključno vlogo pri sprejetju zakonodaje o državljskih pravicah v obdobju 1963–64, kar še dodatno potrjuje vpliv skupine na glasovanje o zakonodaji (Stevens et al., 1974, str. 667–681).

Med letoma 1971 in 1974 je Blatnik vodil odbor za javna dela predstavniskega doma ameriškega kongresa. Med njegovimi glavnimi zakonodajnimi dosežki velja omeniti zakon o financiranju infrastrukture v manjših mestih v gospodarsko slabo razvitih predelih ZDA ter zvezno pomoč pri čiščenju odplak za zmanjšanje onesnaženje vode, odprtje plovbnega kanala Sv. Lovrenca (St. Lawrence Seaway), ki je omogočil pomorske mednarodne povezave od Velikih jezer (Great Lakes) do oceanov ter denar za meddržavni avtocestni sistem (Interstate Highway system) in gradnjo mostu, ki se danes imenuje John Blatnik Bridge in povezuje mesti Duluth v Minnesoti in Superior v Wisconsinu. Podpiral je demonstracije proti vojni v Vietnamu in zagovarjal nadzor nad jedrskim orožjem. Zavzemal se je za razširitev narodnih parkov in večjo samoupravo, v 50. letih 20. stoletja pa je nasprotoval protikomunističnemu lovu na čarovnice, ki ga je vodil razvpiti senator Joseph McCarthy iz Wisconsinu (Klemenčič & Šeruga, 2019, str. 318–329).

V času političnega udejstvovanja Johna Blatnika so slovenski Američani predstavljali pomemben segment volilnega okraja, ki ga je zastopal. Po podatkih

popisa iz leta 1940 je v Minnesoti živel 13.920 oseb slovenskega izvora – večina jih je živel v severovzhodnem delu, vključno z osmim kongresnim okrajem. Do leta 1980 se je število slovenskih prebivalcev zmanjšalo za 6.968 oseb, pri čemer je okraj St. Louis beležil 3.254 oseb slovenskega porekla. Pred tem je pomemben delež slovenske etnične skupnosti v določenih mestih omogočal ustanavljanje etničnih društev in župnij, ki so služile tako socialni in kulturni integraciji kot tudi ohranjanju etnične zavesti (Klemenčič & Šeruga, 2019, str. 126–166).

V vsaki od slovenskih etničnih naselbin so se prebivalci organizirali v društva bratskih podpornih organizacij, v etnične katoliške župnije, med drugim so gradili tudi slovenske narodne domove. Blatnik je bil aktivni katolik, ki je v mladosti obiskoval slovensko katoliško cerkev Sv. Jožefa v Chisholmu, ko se je preselil v okolico Washingtona, pa je bil član katoliške kongregacije v washingtonskem predmestju (Klemenčič & Šeruga, 2019, str. 235–278). Slovenski Američani so tudi aktivno sodelovali v lokalni politiki, zlasti v mestu Ely, kjer so od začetka 20. stoletja zasedali pomembne položaje mestnih svetnikov in županov. Ta aktivnost je bila še posebej izrazita v času Blatnikovega političnega delovanja, kar priča o tesni povezavi med slovensko skupnostjo in lokalno politično dinamiko (Klemenčič & Mrdenović, 2023).

DRUŽBENO-POLITIČNI POLOŽAJ TEMNOPOLTIH AMERIČANOV DO SPREJETJA ZAKONA O DRŽAVLJANSKIH PRAVICAH LETA 1964

Ameriški jug je bil dolga desetletja pred sprejetjem zakona o državljanskih pravicah leta 1964 zaznamovan z nasiljem in politiko rasizma oziroma segregacije, ki je kršila osnovne človekove pravice temnopoltega prebivalstva. Po koncu državljanske vojne leta 1865 je bila v obdobju rekonstrukcije (1865–1877) dosežena formalna enakopravnost temnopoltih in belopoltih Američanov. To enakopravnost so na jug države prinesle in jo tam vzdrževale zmagovite severnjaške armade, ki so tam ostale vse do leta 1877. V tem obdobju je bil v kongresu leta 1875 sprejet prvi zakon o državljanskih pravicah. Kmalu po vključitvi južnjaških držav v delovanje zveznih organov so se razmerja sil obrnila v korist nasprotnikov pravic temnopoltih. Takrat vladajoča republikanska stranka je predstavljala interese ekonomskih elit, ki so želele vzpostaviti prosti trg z zemljišči in delovno silo ter vlagati v industrijsko ekspanzijo. Za zagotavljanje nemotenega razvoja industrijskega gospodarstva so potrebovali sodelovanje južnjaških demokratov, ki so s političnim obvladovanjem juga omogočili severnim vlagateljem dostop do naravnih virov, zlasti premoga, ki je bil pomemben za ekspanzijo industrializacije (Caro, 2012, str. 8–10). Demokrati so imeli omejeno politično moč v kongresu, ki so jo vedno ponudili republikancem v zameno za uveljavljanje posebnih interesov južnjaških demokratov, na podlagi katerih so na jugu vzpostavili zakonito segregacijo (t. i. zakoni Jima Crowa). Tako so s pomočjo rasistične politike utrdili avtonomijo zveznih držav, zaradi česar je rekonstrukcija ostala nedokončana. Zvezna vlada v Washingtonu dolga desetletja

ni posegala v južnjaško ureditev in ni poskušala zagotavljati enakopravnosti svojih državljanov. Prav tako ni vlagala nobenih naporov v izvajanje politike integracije temnopoltih prebivalcev v družbo, saj slednji niso predstavljali nobene resne grožnje, še manj pa so se jim zdeli koristni za bodoči razvoj države. V času industrijskega vzpona na prelomu iz 19. v 20. stoletje, ko se je Amerika odpirala svetu, so priseljenci iz Evrope predstavljali pomembnejšo delovno silo. Postali so glavna politična tema v državi in tako potisnili problematiko temnopoltih Američanov na rob družbe (Zinn, 2021, str. 193–207; Lewis & Lewis, 2009, str. 11–39; Foner, 2014).

Za poslabšanje pravnega položaja temnopoltih Američanov po koncu obdobja rekonstrukcije sta pomembni dve razsodbi vrhovnega sodišča iz let 1877 in 1883. V njih je slednje odločilo, da deli zakona o državljskih pravicah iz leta 1875 niso v skladu z ustavo ZDA. Po mnenju sodnikov je omenjeni zakon preveč posegal tako v avtonomijo zveznih držav kot tudi v osebne svoboščine, ki so izhajale iz lastninskih pravic. Tako so demokrati na jugu uspeli legalizirati segregacijo ter tako otežili vključevanje temnopoltih v družbo, pa tudi njihov dostop do dela, stanovanj, izobrazbe in udeležbe na volitvah. Ustvarili so poseben institucionaliziran rasizem, ki se je globoko utrdil v zavesti ljudi in ga je bilo desetletja kasneje težko izkoreniniti. Poleg tega so s tem utrdili svojo oblast in avtonomijo v odnosu do zveznih oblasti. Čeprav so ustavni amandmaji po državljski vojni sprva jamčili temnopoltim Američanom pravico do udeležbe na volitvah, da so lahko v kratkotrajnem obdobju rekonstrukcije do leta 1877 izvolili v kongres prve temnopolte predstavnike (dva senatorja in dvajset kongresnikov), so južnjaški demokrati s političnimi ukrepi na jugu omejevali pravico temnopoltih do udeležbe na volitvah. Pri tem so jih podprli severnjaki v zameno za podporo interesom ekonomskih elit. To so delali s strogim preverjanjem pismenosti in sprejemanjem davčnih pristojbin za registracijo državljanov pred glasovanjem. Revni in večinoma nepismeni temnopolti državljanji so tako izgubljali možnost politične participacije, izvoljeni temnopolti predstavniki pa posledično sedeže v kongresu. Tako so do začetka 20. stoletja temnopolte povsem izrinili iz zakonodajnih in sodnih vej oblasti na zvezni in državni ravni (Zinn, 2021, str. 195–196; Sinha, 2024; Foner, 2014).

Bogati belski veleposestniki niso nikoli preboleli izgube svoje »premične lastnine«, kakor so razumeli črnske sužnje, zaradi česar so postali nekonkurenčni v razmerju do svojih industrijskih tekmecev na severu. Da bi onemogočili kakršnokoli politično angažiranost temnopoltih državljanov, so spodbujali okrutno politiko linča vseh temnopoltih oseb, ki so jih prepoznali kot nevarne belski družbi na jugu. Tako je nastala ekstremna rasistična organizacija Ku Klux Klan (KKK), ki so jo sestavljali predvsem nekdanji pripadniki poražene vojske konfederacije ter nekateri njihovi demokratski politiki na jugu. Posledično so se črnski Američani zaradi varnosti raje umaknili na obrobje družbe, v mestne četrti (gete) in na podeželje, kjer so živeli pozabljeni v revščini in pomanjkanju, kar je še dodatno olajšalo njihovo ekonomsko izkoriščanje in poglobljalo revščino (Zinn, 2021, str. 185–207; Sinha, 2024).

Šele gospodarska kriza leta 1929, ki je oslabilala interese ekonomskih elit ter poslabšala položaj vseh Američanov, je naznanila prihod velikih družbenih

sprememb. Politika nevmešavanja države v tržne zakonitosti in gospodarstvo je bila začasno opuščena. Javnost je pričakovala večjo angažiranost zveznih oblasti pri iskanju rešitev za odpravo in preprečevanje revščine na račun javnega zadolževanja. Na površje so priplavale ekstremne politične ideje in organizacije, ki so za obstoječo krizo iskale »grešne kozle« ter jih našle bodisi v obliki črncev in priseljencev bodisi v obliki »požrešnih kapitalistov«. Prihod novega predsednika ZDA Franklina Delana Roosevelta v Belo hišo leta 1933 je poleg politike *New Deal* (»Novi dogovor«) naznanil premike v demokratski stranki, katere pripadniki so začeli razmišljati o rešitvi črnske problematike in odpravi segregacije. Tako je leta 1941 Roosevelt s podpisom prve zvezne odredbe prepovedal diskriminacijo temnopoltih delavcev v državni veji orožarske industrije. Vladajoča demokratska stranka je bila v tem času še preveč razpeta med rasisti na jugu, kjer so imeli tradicionalno zagotovljeno večino glasov, in zagovorniki desegregacije na severu, t. i. *new dealerji*, ki so želeli z okrepitevijo zveznih pristojnosti odpraviti ekonomske vzroke za revščino in s tem gojišče za politične ekstremizme (Zinn, 2021, str. 390–405).

Najštevilčnejša politična organizacija, ki se je zavzemala za pravice temnopoltih, je bilo Nacionalno združenje za izboljšanje položaja temnopoltih (The National Association for the Advancement of Colored People – NAACP), ki je nastalo leta 1909. Združenje se je s pravnimi sredstvi in obujanjem civilne družbe zavzemalo za odpravo segregacije na ameriškem jugu kot tudi nasploh v državi (Verney & Sartain, 2009). Vendar pa so imeli tudi konkurenčno politično organizacijo, ki je bila v črnski skupnosti dokaj uspešna pri novačenju agitatorjev za svojo agendo. To je bila Komunistična partija ZDA. Omeniti je treba še sindikate, ki so v panogah, kjer so temnopolti delavci predstavljali pomemben delež zaposlenih, zagovarjali njihova stališča, a so se pri tem omejevali na delavske in socialne pravice. Prav zaradi načina delovanja komunistične partije, ki je izrecno sledila navodilom Moskve, črnsko prebivalstvo v obdobju med obema vojnama in nekaj let po drugi svetovni vojni ni imelo resnih političnih sogovornikov za uveljavitev pravic oz. enakopravnosti, saj so njihove politične akcije pasivni Američani in podporniki segregacije razumeli kot sovražno delovanje proti ameriškemu načinu življenja (Hall, 2009, str. 75–86; Solomon, 1998, str. 112–128).

Šele Trumanova administracija se je po drugi svetovni vojni resneje spoprijela s problemom pravne neenakopravnosti in diskriminacije temnopoltih državljanov. Tako se je začela počasna formalnopravna odprava ostankov segregacije, rasizma in predsodkov na zvezni ravni. Leta 1948 je Trumanova administracija z zvezno odredbo najprej odpravila segregacijo v ameriški vojski, saj so v prvi in drugi svetovni vojni njeni temnopolti pripadniki že večkrat dokazali svojo lojalnost ameriški domovini. Sledila je postopna zakonska prepoved linčanja. Vse to je sprožilo prvi upor demokratov na jugu zoper predsednika Trumana, ki pri svoji politiki desegregacije ni popuščal. Pojavilo se je tudi splošno gibanje za državljske pravice, ki je povežalo več različnih organizacij, nagovarjalo širšo javnost ter lobiralo pri politikih v Washingtonu. Najbolj prepoznaven obraz tega gibanja je postal mladi pastor Martin

Luther King, ki je vodil zmerno linijo mirnih protestov za dosego pravic (Ling, 2009, str. 59–74).

Prve ključne premike v smeri zagotavljanja formalnopravne enakopravnosti je naredilo vrhovno sodišče, ki je leta 1954 odpravilo rasno segregacijo na ameriških šolah. Sledili so protesti belskih staršev, ki so izpisovali svoje otroke iz šol, da ti ne bi sedeli skupaj v razredu s temnopoltimi otroci. V mnogih južnih zveznih državah do desegregacije v šolah sploh ni prišlo, saj so lokalne oblasti poskušale ignorirati navodila oziroma zavračati implementacijo zveznih odredb. Zvezna vlada je aktivirala svoje ukrepe in kmalu so morale lokalne oblasti popustiti. Ker je bila segregacija še globoko zakoreninjena v zavesti prebivalstva ameriškega juga, so v nevladnem združenju NAACP začeli izvajati organizirano kampanjo ozaveščanja javnosti o problemu rasizma in njegovem neskladja z osnovnimi ameriški vrednotami, zapisanimi v ustavi ZDA (Frederickson, 2001, str. 21–25; Glennon, 1991, str. 59–112).

Leta 1955 je temnopolta aktivistka Rosa Parks iz protesta zasedla prvo vrsto sedežev v avtobusu, čeprav so morali temnopolti sedeti zadaj. V odgovor na njeno aretacijo je sledil avtobusni bojkot, ki je postopno odpravil segregacijo v javnem prometu. Organizirani so bili podobni protesti, ki so postajali vse nasilnejši. Na protestih v Birminghamu v Alabami maja 1963 so policisti uporabili prisilna sredstva, policijske pse in gasilsko vodo, da bi razgnali mirne protestnike, ki jih je vodil Martin Luther King. Vendar so protestniki kljub policijskemu nasilju dosegli svoj cilj, saj so mestne oblasti kmalu za tem opustile politiko segregacije na javnem prostoru. Vrhunec napetosti je bil dosežen junija leta 1964, ko so v Misisipiju, eni izmed najbolj rasističnih južnih zveznih držav, izginili trije mladi aktivisti gibanja za državljanske pravice, ki so nagovarjali temnopolte, naj se registrirajo za prihajajoče volitve. Julija 1964 je vrhovno sodišče sprejelo naslednjo pomembno rzsodbo, s katero je podjetnikom prepovedalo izvajati segregacijo ali kakršnokoli obliko diskriminacije na podlagi rase, religije, spola in etničnega porekla. To je pomenilo, da lastniki restavracij, točilnic, hotelov, kinodvoran in drugih podjetij javnega značaja niso smeli ločevati gostov ali zavračati postrežbe na podlagi barve kože (Aiken et al., 2013, str. 383–399).

Ravnv v tem času so v ameriškem kongresu sprejemali nov zakon o državljanskih pravicah, ki bi dokončno uredil politični in pravni položaj temnopoltih Američanov. Čeprav sta se zamenjala dva predsednika, J. F. Kennedy z liberalnega severa in L. B. Johnson s konservativnega juga, kjer so imeli rasisti svoj vpliv, to ni vplivalo na proceduro sprejemanja zakonodajnega predloga o državljanskih pravicah. Nasploh je Kennedyjeva administracija na področju državljanskih pravic veliko obetala, saj je predsednik Kennedy junija 1963 podprl vložitev predloga zakona o državljanskih pravicah v predstavniskem domu ameriškega kongresa. Avgusta leta 1963 se je zgodil najbolj množičen pohod temnopoltih Američanov na Washington (250.000 udeležencev), kjer je prisotne nagovoril M. L. King in s svojim znamenitim govorom zahteval odpravo segregacije ter vzpostavitev enakopravnosti za temnopolte po vseh ZDA. Nekaj tednov za tem, 22. novembra 1963, so v teksaškem mestu Dallas na

ameriškem jugu ubili ameriškega predsednika Kennedyja, ki ga je nasledil Lyndon B. Johnson. Slednji je obljubil, da bo v počastitev spomina na Kennedyjevo dediščino nadaljeval s politiko desegregacije ameriške družbe in zagotovil podporo predlogu zakona o državljanskih pravicah (Caro, 2012, str. 430).

V nadaljevanju bomo spoznali, kako je kongresnik John Blatnik podpiral enakopravnost temnopoltnih, čeprav so mu nekateri iz njegovega osmega volilnega okrožja v Minnesoti očitali, da je zakon o državljanskih pravicah preveč škodljiv za ameriško družbo, saj naj bi jo razdvajal. Pripadniki slovenske etnične skupnosti večinomoma niso nasprotovali sprejemanju liberalne zakonodaje. Nastavke zakona so v kongresu sprejeli že leta 1957 in 1960, šele leta 1964 pa so ob pomoči omenjenih razsodb vrhovnega sodišča dokončno odpravili vsa neskladja in omogočili temnopoltnim državljanom lažjo integracijo v ameriško družbeno in politično življenje. Ameriške oblasti so poskusile zaradi čedalje večjega nezadovoljstva temnopoltega prebivalstva preusmeriti njihovo delovanje v volilne skrinjice, peticije in javna zborovanja, čeprav slednja že dolgo niso potekala mirno (Caro, 2012, str. 8–10).

SPREJEMANJE ZAKONODAJE O DRŽAVLJANSKIH PRAVICAH

Predsednik Kennedy je 11. junija 1963 zaradi nasilja in slabih razmer v državi nagovoril državljanke in jim predstavil rešitev rasnega problema. Čez teden dni je luč sveta ugledal predlog zakona o državljanskih pravicah. V predstavniškem domu ga je za demokrate vložil liberalni newyorški kongresnik Emanuel Celler, ki je takrat predsedoval odboru za pravosodje (Judiciary Committee) (Risen, 2014, str. 84).

Predlogi zakonov morajo biti v predstavniškem domu in senatu potrjeni v raznih odborih. Zakon o državljanskih pravicah je bil najprej potrjen na odboru za pravosodje, kjer je dobil večinsko podporo. Ko dobi predlog zakona zeleno luč v pristojnem odboru, ga uvrstijo na dnevni red odbora za poslovnik (Rules Committee), ki je najpomembnejši v predstavniškem domu, saj predlagani zakoni v njem po navadi obtičijo, če člani odbora ne dosežejo soglasja o načinu in času razprave v predstavniškem domu, ki je za razliko od senata omejen. Če v Odboru za poslovnik ne dosežejo dogovora, obstoji možnost zbiranja podpisov peticije za odpoklic (angl. *discharge petition*), ki jo mora podpisati večina članov predstavniškega doma, kar predstavlja 218 od 435 kongresnikov. Tako lahko predlog zakona kljub nasprotovanju odbora za proceduro uvrstijo na javno obravnavo v predstavniškem domu, kjer ga mora podpreti absolutna večina kongresnikov (Risen, 2014, str. 135; Caro, 2012, str. 346).

Postopek sprejemanja zakona v senatu je podoben predstavniškemu domu, saj ga najprej obravnava ustrezni senatni odbor, potem pa gre na javno obravnavo in glasovanje. Edina razlika med predstavniškim domom in senatom je v tem, da imajo senatorji neomejen čas razprave, kar pomeni, da ne potrebujejo odbora za poslovnik, ki bi določil čas in način razprave. V obeh domovih, senatu in predstavniškem domu,

se izkušeni politiki poslužujejo raznih oblik zavlačevanja, t. i. obstrukcije. V predstavnem domu najpomembnejšo vlogo obstruiranja opravi odbor za proceduro, ki lahko določen zakon zadrži, preden ga pošlje naprej na glasovanje. V senatu obstrukcijo izražajo v obliki obstrukcijskega govora brez možnosti prekinitve (angl. *filibuster*). Namen obstrukcijskega govora je zadržati sprejetje zakona do volitev in novega razmerja sil v kongresu, ki bi nato določen zakon zavrnil ali spravil nazaj v čakalno vrsto (Risen, 2014, str. 8–12).

Blatnik je bil kot član predstavnškega doma v času vlaganja zakona o državljan-
skih pravicah predsedujoči Študijskemu združenju demokratske stranke (Democratic Study Group). Združenje je predstavljalo liberalne demokrate, ki so takrat s pogajanjem z naprednimi republikanci velikokrat dosegli alternativno večino za svoje zakonske predloge (Blatnik, 1964a). DSG je bila skupina mladih demokratskih politikov, ki so se odločili prekiniti s takratno tradicijo demokratske stranke, ki je v zameno za podporo zvezni vladi na jugu ohranjala segregacijo in rasizem. V 60. letih 20. stoletja je prišlo do preloma. Podporniki rasističnih politikov v demokratski stranki so dobili naziv Diksikrati (angl. *Dixiecrats*), kar se je nanašalo na južnjaške države, ki so se leta 1948 prvič uprle Trumanovi administraciji, ko je ta začela z desegregacijo ameriške vojske (Frederickson, 2001, str. 21–25, 324–325). John Blatnik jih je omenjal v pismu Fredericku S. Grahmu in je z njim celo soglašal, da bi jih bilo najbolje izključiti iz stranke, a menil je, da to ne bi bila najbolj modra politična poteza in da bi jih bilo treba najprej omejiti pri sodelovanju v pomembnih kongresnih odborih (Graham 1964; Blatnik 1964b).

Na položaju predsednika Študijskega združenja demokratske stranke je imel kongresnik Blatnik pomembno vlogo pri prenašanju zakona o državljan-
skih pravicah iz odborov za pravosodje in za proceduro na razpravo v predstavnem domu. Medtem ko zakon v odboru za pravosodje ni imel posebnih težav, se je zatikalo v odboru za proceduro, saj je tega vodil južnjaški demokrat iz Virginije Howard W. Smith. Tako so na Blatnikov poštni naslov začela prihajati številna pisma, v katerih so ga državljani prosili, naj kot vpliven liberalni demokrat sproži pobudo o peticiji za odpoklic. Poleg preprostih državljanov, ki so budno spremljali dogajanje v predstavnem domu, velja na tem mestu omeniti, da se je Blatniku oglasil sindikat delavcev gume, plute, linoleja in plastike Amerike (United Rubber, Cork, Linoleum and Plastic Workers of America) oziroma njegov predstavnik George Burdon iz Akrona v Ohio, ki je v imenu 180.000 članov sindikata zahteval sprožitev peticije za odpoklic, da bi zakon o državljan-
skih pravicah čim prej poslali na glasovanje (Ash, 1963; Burdon, 1963; Carter, 1963). Blatniku se je s podobnim predlogom oglasil tudi Fredrik A. Schi-
otz, ki je kot predstavnik ameriške luteranske cerkve podpiral peticijo za odpoklic. Blatnik mu je 27. januarja 1964 odgovoril, da je akcija omenjene peticije že stekla, a da niso zbrali dovolj podpisov, saj so nekateri člani republikanske stranke preveč omahovali. Vendar je že glas o peticiji v javnosti dosegel svoj učinek, saj je omogočil izvajanje javnega pritiska na predsedujočega odboru za proceduro, kongresnika

Smitha. Ta je na koncu moral popustiti in poslati zakon na obravnavo in glasovanje (Kimball, 2021, str. 232–238; Blatnik, 1964a; Schoitz, 1964).

Zakon o državljskih pravicah je bil 10. februarja 1964 naposled sprejet v predstavniskem domu z večino: z 290 glasovi proti 130. Blatnik je na zahvalna pisma, ki so prihajala na njegov naslov, odgovarjal s Kennedyjevim citatom, da so s tem dosegli veliko zmago, s katero so zagotovili »prvorazredno državljanstvo za vse Američane ne glede na njihovo barvo kože« (Blatnik, 1964c). Blatniku se je zahvalil tudi strankarski kolega Arne E. Ahlgren iz Minnesote, ki je bil sekretar lokalnega strankarskega odbora v okrožju Grand Lake. Pri tem je Blatnik v odgovoru poudaril, da je šlo za zmago z veliko razliko v korist zakonu. Vsi so namreč pričakovali tesen rezultat. Po Blatnikovem mnenju je bila tega dne dosežena pomembna zmaga na področju človekovih pravic, najpomembnejša v zadnjih sto letih. Na ta način se je Amerika približala idealu svobode in pravičnosti za vse (Ahlgren, 1964; Blatnik 1964č). Predlog zakona o državljskih pravicah je bil 19. junija 1964 naposled sprejet še v senatu s 73 glasovi proti 27 (Caro, 2012, str. 568–569). Nekateri južnjaški senatorji so poskušali pred glasovanjem odlagati sprejetje predlaganega zakona s podaljševanjem oz. obstrukcijo razprave, ki je prišla v zgodovino kot najdaljše zavlačevanje v kongresu, vendar so na koncu popustili, saj so liberalni demokrati senatorji pod vodstvom Huberta Humphreyja iz Minnesote predlagali kompromisni amandma, ki je nekoliko omilil zvezna pooblastila pri implementaciji zakona na ravni zveznih držav. Uporni južnjaški demokrati so bili zadovoljni z izplenom, zato so prenehali z zavlačevanjem in obstrukcijskim govorom. Predstavniski dom je moral z dodanim amandmajem še enkrat potrditi zakonodajni predlog. Tako so 2. julija 1964 kongresniki v predstavniskem domu z 289 glasovi za in 126 glasovi proti potrdili predlagani zakonodajni predlog, ki ga je predsednik Lyndon B. Johnson še istega dne podpisal, da je stopil v veljavo (Risen, 2014, str. 309; Kimball, 2021, str. 253–254).

POZITIVNI KOMENTARJI DRŽAVLJANOV OB SPREJEMANJU ZAKONODAJE O DRŽAVLJANSKIH PRAVICAH

Državljsani so se pogosto obračali na Blatnika z raznimi dopisi, vprašanji in prošnjami za pomoč. V času sprejemanja zakonodaje o državljskih pravicah so se oglašali tudi s svojo podporo in spodbudnimi besedami. Na njegov naslov so tako prihajale izjave cerkvenih organizacij, ki so izrekale podporo njegovemu delu v času sprejemanja zakonodaje o državljskih pravicah. Civilna družba in verske organizacije, s katerimi je bil Blatnik v stiku, so predstavljale temeljni kamen civilnega gibanja za državljske pravice.

Katoliško združenje za svetovni mir (Catholic Association for International Peace – CAIP), ki je imelo sedež v Washingtonu, je bilo prvo večje združenje, ki se je obrnilo na kongresnika Blatnika in mu ponudilo pomoč v obliki argumentov za razpravo, ki bi jih lahko uporabil v kongresni razpravi o zakonodajnem predlogu o državljskih

pravica. Posrednik pri omenjeni komunikaciji je bil profesor Terrence J. Murphy iz katoliškega kolidža St. Thomas v St. Paulu, Minnesota. V spremnem pismu je profesor Murphy Blatniku zagotovil, da katoliške organizacije v ZDA podpirajo zakonodajni predlog o državljanskih pravicah. Zapisal je še, da svetovni mir ne bo mogoč, dokler ne dosežejo enakopravnosti in odpravijo vseh oblik rasne diskriminacije v ZDA (Murphy, 1963). V priloženem pismu je katoliško združenje navajalo, da so ameriški škofje že leta 1958 sprejeli posebno deklaracijo »Diskriminacija in krščanska vest«, v kateri so ameriško javnost opozorili na breme rasizma. Problem je bil po njihovem mnenju rešljiv samo s pomočjo moralne vzgoje. Škofje so v deklaraciji obsodili posameznike, ki so se sklicevali na krščanstvo in obenem opravičevali rasizem. Zapisali so, da krščanstvo ni združljivo z nobenim sovražnim govorom in rasizmom ali s kakršnokoli obliko diskriminacije človeka kot posameznika. Tako so že leta 1958 ugotovili, da glavno oviro za odpravo rasizma predstavlja »vsiljena segregacija«, ki jo lahko odpravi le nova zakonodaja o državljanskih pravicah. Škofi so poudarjali, da so bili temnopolti Američani zaradi vsiljene segregacije močno prikrajšani za kakovostno izobrazbo, pošteno plačilo za delo, ustrezno stanovanjsko nastanitev, udeležbo na volitvah, dostojanstvo in najosnovnejše človekove pravice do nedotakljivosti življenja (CAIP, 1963).

Katoliške organizacije, ki so podpirale sprejetje zakonodajnega predloga o državljanskih pravicah, ni toliko skrbela morebitna nevarnost izbruha nasilja, izguba ugleda ali ekonomsko osiromašenje države v primeru neuspešne implementacije zakona. Najbolj jih je skrbelo moralno breme samega obstoja segregacije, ki je ameriško družbo kot celoto oviralo pri njenem razvoju (CAIP, 1963). V tem smislu je združenje CAIP citiralo »Pastirsko pismo«, ki so ga ameriški škofi objavili 23. avgusta 1963, le nekaj dni pred največjim črnskim pohodom na Washington. V »Pastirskem pismu« so škofi izrecno poudarili, da se Rimokatoliška cerkev s papežem na čelu zavzema za pravično in enakopravno ureditev, ki bo odpravila vse oblike diskriminacije ljudi na podlagi barve njihove kože. Profesor Murphy je Blatniku v zaključku spremnega pisma dodal, da je katolikom druga najpomembnejša vrednota bratstvo med ljudmi, ki bo odpravilo rasizem in segregacijo (Blatnik, 1963a). Kongresniku Blatniku je pisala tudi Roberta Braddock iz Minneapolisa, ki je ob nedeljah redno hodila v tamkajšnjo katoliško cerkev na pridige župnika Websterja Barnetta. Slednji se je udeležil pohoda na Washington 28. avgusta 1963, kjer se je zbralo četrtr milijona zagovornikov gibanja za državljanske pravice. Braddockova je Blatniku napisala, da jo je angažiranost duhovnika Barnetta prepričala, da je treba problem segregacije v ZDA čim prej rešiti, zato je podpirala Blatnikova prizadevanja za sprejetje zakonodajnega predloga o državljanskih pravicah v predstavnem domu (Braddock, 1963; Blatnik, 1963b).

S podobnim pozivom so se na kongresnika Blatnika obračali tudi predstavniki protestantskih verskih organizacij. Ko je zakonodajni predlog o državljanskih pravicah zastal v odboru za proceduro, so se v 8. kongresnem okrožju v Minnesoti angažirali člani metodistične cerkve. Pastor John C. Blackford je decembra 1963

začel zbirati podpise za čimprejšnje pošiljanje zakonodajnega predloga na glasovanje v predstavniki dom (Blackford, 1964). Skoraj istočasno se je angažiral še predsednik ameriške luteranske cerkve, pastor Fredrik A. Schoitz, ki je predlagal, da se morajo kongresniki čimprej organizirati, da zberejo podpise za pripustitev zakonodajnega predloga, ki je obstal v odboru za proceduro, v nadaljnji postopek (Schoitz, 1964). Podpisniki peticije metodistične cerkve so menili, da je treba spremeniti zakon o reparacijah, saj bi morali pripadniki temnopolte skupnosti v ZDA zahtevati odškodnino za njihovo načrtno diskriminiranje. Podpisniki so zahtevali sprejetje učinkovitejše socialne zakonodaje, ki bi pomagala utrditi družbeno-politične pravice, ki so izhajale iz zakonodajnega predloga o državljskih pravicah. Pripadniki metodistične cerkve v Minnesoti so kot državljani upali, da bo v bližnji prihodnosti prišlo do harmonije in spoštovanja med ljudmi. Bali so se, da bo Amerika v nasprotnem primeru izgubila svoj ugled na mednarodnem prizorišču. Blatniku so napisali, da bo uspešen rezultat odvisen od njegove energije, poguma in resnosti (Blatnik, 1964d). Blatnik se je pastoru Blackfordu in članom njegove kongregacije v Minnesoti zahvalil za podporo in odgovoril, da so bile njihove molitve nazadnje uslišane, saj je bil zakonodajni predlog v času, ko je Blatnik prejel njihovo pismo, že sprejet v predstavniki domu (Blatnik, 1964e).

Poleg že omenjenega združenja sindikata ameriških delavcev v gumarski in plastični industriji so se na Blatnika obrnili tudi predstavniki drugih večjih sindikalnih organizacij v ZDA. Tako se je na kongresnika obrnilo vodstvo konference o državljskih pravicah (Leadership Conference on Civil Rights), ki je delovala v okviru največje sindikalne organizacije v državi, AFL – CIO (American Federation of Labor and Congress of Industrial Organizations), in je združevala več kot 60 različnih delavskih organizacij po vseh ZDA. V imenu vodstva omenjene konference so Andrew Biemiller, Jack Conway, Clarence Mitchell in Joseph L. Rauh štiri dni pred glasovanjem o zakonodajnem predlogu v predstavniki domu prosili kongresnika Blatnika, naj nikar ne kloni pred pritiski in naj stori vse, kar je v njegovi moči, da preprečijo obstrukcije in druge oblike zavlačevanja pri sprejemanju zakonodajnega predloga (Biemiller et al., 1964). Blatnik je sindikalnim predstavnikom konference odgovoril, da se je kot predsedujoči Študijskemu združenju demokratske stranke potrdil pri koordiniranju naprednih sil demokratske in republikanske stranke v predstavniki domu, ki so zakonodajnemu predlogu naposled zagotovili večinsko podporo. Prav tako je v odgovoru poudaril, da je koordiniral vse pomembne akcije pri zavračanju številnih amandmajev, s katerimi so želeli oslabiti zakonodajni predlog (Blatnik, 1964f). Po končanem glasovanju 10. februarja 1964 se je sekretar konference o državljskih pravicah Arnold Aronson vljudno zahvalil kongresniku Blatniku za njegov trud in delo, ki ga je opravil v predstavniki domu (Aronson, 1964). Blatnik se mu je za kompliment zahvalil in v odgovoru posebej poudaril, da so z izglasovanjem zakonodajnega predloga o državljskih pravicah dosegli največjo zmago na področju državljskih pravic v ZDA v zadnjih sto letih (Blatnik, 1964g).

Da je imel Blatnik pomembno vlogo pri uspešnem sprejemanju zakonodajnega predloga o državljskih pravicah v predstavniškem domu, dokazuje tudi posebno pismo Emanuela Cellerja, predsednika odbora za pravosodje, ki se je v njem zahvalil Blatniku kot predsedujočemu Študijskemu združenju demokratske stranke (Celler, 1964). Blatnik se mu je zahvalil za pismo in poudaril, da je bilo zadnjih deset dni razprave pred sprejetjem zakonodajnega predloga stresnih in napornih. Vendar pa boja še ni bilo konec, saj je moral zakonodajni predlog predstavniškega doma prestati še obravnavo in glasovanje v senatu (Caro, 2012, str. 558–559; Blatnik, 1964h).

Na Blatnika sta se obrnila tudi dva člana združenja NAACP, Anita Belka in Andrew R. Larson, ki sta živel v njegovem 8. kongresnem okrožju v Minnesoti. Oba sta v času sprejemanja zakonodajnega predloga spodbujala vse kongresnike, še posebej pa Blatnika, naj v razpravi vztrajajo pri ohranitvi izvirnega zakonodajnega predloga, saj so želeli nasprotniki z amandmaji oslabiti njegovo učinkovitost (Blatnik, 1964c). Blatnik se je v pismu obema prizadevnima članoma najpomembnejšega združenja v gibanju državljskih pravic posebej zahvalil in pojasnil svojo pomembno vlogo ter izrazil upanje, da bo zakonodajni predlog po sprejetju v predstavniškem domu enako uspešen tudi pri sprejemanju v senatu (Larson, 1964). Podobno je Blatnik odgovoril Fischerju Braunu, predstavniku Ameriške zveze za državljanske pravice (American Civil Liberties Union) iz Minnesote. Tudi njemu se je zahvalil za spodbudne besede in poudaril, da so v predstavniškem domu uspešno zavrnili najmanj 100 amandmajev nasprotnikov, ki so želeli zakonodajni predlog oslabiti (Braun, 1964; Blatnik, 1964i).

V celotnem obdobju od junija 1963, ko je bil zakonodajni predlog o državljskih pravicah vložil v predstavniškem domu, do njegove potrditve 10. februarja 1964 so se na Blatnika obračali tudi številni posamezniki in simpatizerji iz Minnesote. Pisma posameznikov so bila kratka, večinoma ročno napisana ali poslana v obliki telegrama. Tako se mu je 4. septembra 1963, ko je bil zakonodajni predlog v obravnavi odbora za pravosodje, oglasila Catharina S. Boyles iz St. Paula v Minnesoti. Pisala mu je v upanju, da bo poleg podpore omenjenega zakonodajnega predloga zagotovil tudi dostop do javnega stanovanjskega sklada, brez katerega po njenem mnenju sprejeti zakon ne bo imel zagotovljenega uspeha (Boyles, 1963). Blatnik ni podal konkretnega odgovora glede omenjene stanovanjske problematike, a je poudaril, da bo predstavniški dom s sprejetjem zakonodajnega predloga o državljskih pravicah naredil pomemben korak naprej pri reševanju številnih drugih socialnih problemov povprečnih Američanov. Kennedy in kasneje tudi Johnson sta namreč dajala prednost reševanju socialnih težav povprečnih Američanov (Blatnik, 1963c). 8. septembra 1963 je kongresnika Blatniku v pismu podprla tudi Marian Christensen iz Dulutha v Minnesoti, v upanju, da ga bo opogumila, za kar se ji je Blatnik zahvalil in pojasnil, v kakšni fazi je zakonodajni predlog v predstavniškem domu (Christensen, 1963; Blatnik, 1963č). Zanimivo je tudi pismo Rexa Hudsona, ki je bil na kolidžu St. Scholastica v Duluthu zaposlen kot predstavnik za stike z javnostjo. Njegovo pismo izraža podporo zakonodajnem predlogu o državljskih pravicah, za kar se mu je Blatnik tudi zahvalil (Blatnik, 1964j).

Na kongresnika Blatnika so se obračali tudi predstavniki lokalnih skupnosti iz Minnesote. Iz enega izmed teh pisem je mogoče razbrati, kako jih je skrbela zdravstvena in zaposlovalna politika zvezne vlade. Leo G. Dominic, predsednik mestnega sveta Minneapolisa, je Blatniku pisal, naj poskrbi tudi za nadaljnjo obravnavo drugega pomembnega zakonodajnega predloga, imenovanega King-Anderson oziroma H.R. 3920, ki bi s financiranjem zdravstvene oskrbe iz pokojninskega sklada omogočil brezplačno zdravstveno oskrbo za upokoјence, starejše od 65 let. Vendar pa predlog ni bil nikoli poslan na razpravo v predstavniki dom, saj ni dobil zadostne podpore pristojnega odbora. Takrat zvezna vlada še ni mogla zagotoviti jasne sheme za financiranje takšne zdravstvene oskrbe. Blatnik je v pismu Dominicu odgovoril, da je za prvi korak najpomembnejša odprava segregacije v ZDA, ostali pomembni zakonodajni predlogi, ki zadevajo socialne in zaposlovalne politike, pa naj bi prišli na vrsto kasneje (Blatnik, 1963d).

NEGATIVNI KOMENTARJI DRŽAVLJANOV OB SPREJEMANJU ZAKONODAJE O DRŽAVLJANSKIH PRAVICAH

Večina negativnih odzivov na delovanje kongresnika Johna Blatnika v času sprejemanja zakona o državlјanskih pravicah je bila posledica predsodkov in pomanjkanja razumevanja zakonskega predloga. Analiza korespondence ne kaže na prisotnost organizirane skupine, ki bi nameravala spremeniti Blatnikovo mnenje ali ga prisiliti k umiku podpore zakonu. Šlo je predvsem za posameznike, ki so izražali svoje pesimistične in kritične poglede na dogodke v ZDA in tudi širše.

Najpogostejši argument proti zakonodajnem predlogu o državlјanskih pravicah se je nanašal na nasprotovanje poseganju zvezne vlade v pravice zveznih držav, da same odločajo o svoji notranji politiki. Tako sta menila tudi poslovneža John A. Buxton in John Billy iz Minnesote, ki sta spomladi let 1963, ko je bil predlog zakona v obravnavi v senatu, pisala senatorju Hubertu H. Humphreyju, v vednost pa je bilo njuno pismo posredovano tudi kongresniku Blatniku (Blatnik, 1964k). Buxton je v pismu zapisal, da se zakonodajni predlog nanaša večinoma na zvezno intervencijo proti državam, medtem ko naj bi se na državlјanske pravice nanašalo samo 10 odstotkov vsebine zakona. Predlagal je, naj se razmerja vsebine predlaganega zakona obrnejo v prid državlјanskim pravicam, ne pa v prid povečanja pristojnosti zvezne vlade (Buxton, 1964). Kritiki so v tem pogledu kritizirali vmešavanje zvezne vlade v podjetništvo državlјanov, saj je zakonodajni predlog predvideval visoke kazni za podjetja, ki ga ne bi spoštovala. Namenoma je bil napisan tako, da so lahko zvezne oblasti ukrepale proti upornim državam in posameznim podjetnikom, pa tudi proti lokalnim in mestnim oblastem, ki ne bi upoštevale zakona in bi še naprej diskriminirale temnopolte Američane. Za te posameznike so bili argumenti o pravicah držav in osebnih svoboščinah priročen izgovor za nadaljnje formalnopravno ohranjanje segregacije v ameriški družbi (Blatnik, 1964l).

V tem smislu je Blatniku pisal Francis M. Geary iz St. Paula v Minnesoti. Kongresniku je v pismu izrazil skrb, da je zakonodajni predlog zaradi poseganja zvezne vlade v pravice držav in osebne svoboščine podjetnikov neustaven. Bal se je tudi, da bi Amerika z implementacijo takšnega zakona postala »socialistična ekonomija« in »komunistični režim« (Geary, 1963). Podobne skrbi je izrazil William R. Hussey iz Dulutha, ki je protestiral proti zakonodajnem predlogu zaradi njegove »neameriške« naravnost, saj naj zakonodajni posegi spodkopavali ameriški način življenja (Hussey, 1963). Najbolj zanimiv je bil predlog gospe Marry Brayden iz Minnesote, ki je glede na pomembnost odločitve za prihodnost države predlagala, naj se o zakonodajnem predlogu izreče ljudstvo na volitvah oziroma referendumu (Brayden, 1964). Blatnik ji je odgovoril, da se morajo takšni problemi reševati v kongresu, saj bo zakonodajni predlog odpravil neustavnost in krivično diskriminacijo temnopoltih, ki so bili dolga desetletja obravnavani kot drugorazredni državljani (Blatnik, 1964m).

Svoje skeptično in provokativno mnenje o zakonodajnem predlogu je Blatniku poslal tudi Robert W. House, uslužbenec oddelka za glasbo na Univerzi v Minnesoti. Motila ga je sporna določba zakonodajnega predloga, ki je posegala v osebne odločitve navadnih državljanov. House je dobil vtis, da je bil zakonodajni predlog napisan v korist vladajoče demokratske stranke, ki naj bi v zameno pričakovala glasove temnopoltih Američanov. Spomnil je na primer evropskih priseljencev, ki so se ob prihodu v ZDA znašli v podobnem neenakopravnem položaju, a so premagali vse ovire, saj so vlagali velike napore v samoizobraževanje in politično delovanje. Po Housovem mnenju so bili temnopolti Američani premalo zainteresirani, da bi si z izobraževanjem in političnim delovanjem sami zagotovili svoje pravice. Podpiral je »naraven proces integracije«, po njegovem edini pravi način, medtem ko naj bi zakonodajni predlog o državljskih pravicah uvedel prisilno politično integracijo, ki je želela problem rasizma rešiti po hitrem postopku. House se je bal, da bi s predlagano politično integracijo začeli v javne, državne in zvezne ustanove načrtno zaposlovati samo temnopolte Američane, s čimer bi povzročili diskriminacijo belcev, zato bi morali Američani obdržati osnovno pravico svobodne izbire in izobraževanja. Menil je, da dokler lahko Američani sami odločajo o tem, v kateri trgovini bodo kupovali določene izdelke, v katerem ekonomskem razredu bodo potovali, kakšen avto bodo kupili, s kom se bodo družili itd., bo proces integracije temnopoltih potekal naravno in postopno, brez nasilja in večjih protestov. Po njegovem mnenju zakonodajni predlog ne bi smel posegati v svobodo izbire večine Američanov, kar ga je spominjalo na iluzijo o brezrazredni družbi. To naj bi bilo podobno, kot če bi sprejeli zakon, ki bi zahteval, da morajo revne ljudi sprejemati v ekskluzivne klube, čeprav storitev ne bi mogli plačati. Po njegovem si ZDA v tistem obdobju mogle privoščiti politične integracije, ker bi to lahko družbo pahnilo v še večjo krizo in nasilje. Na koncu pisma je poudaril, da podpira odpravo segregacije in diskriminacije, ampak s premišljenimi ukrepi. Predlagal je iskanje pozitivnih načinov reševanja diskriminacije, kar bi vključevalo izobraževanje. Po njegovem je bilo na koncu vse odvisno od temnopoltih državljanov, saj ameriška družba temelji

na ideji, da se mora vsak posameznik boriti za svojo srečo, in to naj bi bilo vodilo za reševanje problema diskriminacije (House, 1963).

Blatnik je skrbno preučil Housove predloge in mu odgovoril, da je politična enakopravnost nekaj povsem drugega od ekonomske. Ni se spuščal v podrobnosti, ampak je na splošno zapisal, da temnopoltim niti ekonomska moč ne pomaga rešiti problema diskriminacije, saj bi jih lahko zaradi državne zakonodaje, tradicije ali predsodkov kljub najvišji možni ponudbi zavrnili. To je bil po njegovem le eden izmed mnogih primerov tega, kako blaginja ne rešuje problema rasne diskriminacije, čeprav naj bi pregovorno denar in posli ugajali vsem. Blatnik je še dodal, da zakonodajni predlog nikjer ne določa, da je treba vse belce v javni upravi čez noč nadomestiti s temnopoltimi. Če želi Amerika predstavljati demokratični model, po katerem naj bi se zgledoval preostali svet, je morala po njegovem najprej rešiti problem politične in pravne neenakopravnosti svojih temnopoltih državljanov (Blatnik, 1963e).

Podobno slabo razumevanje zakonodajnega predloga je odražalo pismo delavca in sindikalista Russella Howella, ki je v njem trdil, da bi se morala zvezna vlada ukvarjati z reševanjem revščine, ki pa po njegovem mnenju ni bila posledica politične neenakopravnosti, temveč krivičnih družbenih razmerij med kapitalom in delom. Menil je, da se politični problem temnopoltih ne more rešiti na pošten način, saj so boj temnopoltih mnogi razumeli kot orodje komunistične partije, ki naj bi želela spodkopati politični in družbeni sistem ZDA. Zato je izrazil skrb nad dogajanjem v državi. Howell je obsojal rasizem v vseh njegovih oblikah – izrazil je tudi zgražanje nad policijskim nasiljem, do katerega je maja 1963 prišlo v Birminghamu v Alabami, ko so policisti razgnali mirne protestnike – a je kljub temu menil, da bo sprejetje zakonodajnega predloga o državljskih pravicah Ameriko pahnilo v še več nasilja, državljsko vojno ali morda invazijo Rusije in Kitajske na oslabiljene ZDA. Na koncu je dodal, da bo vseeno volil za demokrate in Kennedyja, ker morajo ljudje, ki so določen proces začeli, tega tudi zaključiti (Howell, 1963). Zaradi odsotnosti Blatnika je Howellu odgovoril njegov administrativni asistent in kasnejši kongresnik James L. Oberstar, ki je obljubil, da bo nekatere vidike pisma posredoval kongresniku takoj, ko se vrne (Blatnik, 1963f).

ZAKLJUČEK

Osebna korespondenca omogoča poglobljen vpogled v politično delovanje Johna Blatnika v času sprejemanja zakona o državljskih pravicah, ki je odpravil pravno diskriminacijo temnopoltih Američanov. Iz dostopne korespondence je razviden njegov doprinos kot predsedujočega Študijskemu združenju demokratske stranke. Nanj so se s pozivi za sprejetje zakona obračali številni pomembni predstavniki ameriškega javnega življenja, pa tudi navadni ljudje. V korespondencah se je osredotočal na bistvo problema, ki je bilo po njegovem mnenju slabo poznavanje vsebine zakona. Blatnik je imel dostop do vseh pomembnih virov informiranja ter vplivnih

politikov in skupin, ki so delovale v korist sprejemanja zakona. Lahko domnevamo, da je Blatnik večino pisem iz korespondence osebno narekoval tajnici. V tem prispevku je bilo prikazano, da so bili kongresniki v ZDA primorani odgovarjati volivcem svojega okrožja, tudi če se z njimi niso strinjali. Primer zakona o državljskih pravicah ni bil izbran naključno, saj se predsodki na podlagi barve kože, rase, vere ali etnične pripadnosti pojavljajo še danes. Blatnik je kot Američan slovenskega porekla odigral pomembno vlogo pri odpravi zakonsko utemeljene diskriminacije v ZDA, kar je temnopoltim Američanom (zlasti na jugu ZDA) omogočilo več možnosti za doseganje višje stopnje izobrazbe ter dostop do zdravstva, stanovanj in dela. Seveda pa se s sprejetjem zakona ni spremenila tudi miselnost ljudi, zato je bilo pomembno nadaljnje osveščanje javnosti o pomenu enakopravnosti. Omenjeni zakon je vse to tudi omogočil.

ZAHVALE IN DRUGI PODATKI

Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega programa »Historične interpretacije 20. stoletja« (P6-0347) ter v okviru programa »Manjšinske in etnične študije ter slovensko narodno vprašanje« (P5-0081) in projekta »Politična participacija narodnih manjšin in njihovih pripadnikov: primerjalna študija politične participacije slovenskih skupnosti v sosednjih državah Republike Slovenije« (J5-3117), ki jih financira ARIS.

Avtorja se zahvaljujeta tudi osebju arhivskega dela Minnesota Historical Society za vso pomoč pri odkrivanju Blatnikove zapuščine v tem arhivu.

VIRI IN LITERATURA

- Aiken, J. R., Salmon, E. D., & Hanges, P. J. (2013). The Origins and Legacy of the Civil Rights Act of 1964. *Journal of Business and Psychology*, 28(4), 383–399. <http://www.jstor.org/stable/24709875>
- Caro, R. (2012). *The Passage of Power: The Years of Lyndon Johnson*. Alfred A. Knopf.
- Frederickson, K. (2001). *The Dixiecrat Revolt and the End of the Solid South, 1932–1968*. University of North Carolina Press.
- Foner, E. (2014). *Reconstruction: America's Unfinished Revolution, 1863–1877*. Harper.
- Glennon, R. J. (1991). The Role of Law in the Civil Rights Movement: The Montgomery Bus Boycott, 1955–1957. *Law and History Review*, 9(1), 59–112. <https://doi.org/10.2307/743660>
- Hall, S. (2009). The NAACP and the Challenges of 1960s Radicalism. V K. Verney & L. Sartain (ur.), *Long Is the Way and Hard: One Hundred Years of the NAACP* (str. 75–86). University of Arkansas Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1fffj5m.10>
- Kimball, R. (2021). *Crisis and Compromise: The Rescue of the 1964 Civil Rights Act*. River Grove Books.
- Klemenčič, M., Mrdenović, M., & Šeruga, T. (2020). *Politična participacija slovenskih etničnih skupnosti v ZDA: študija primerov Clevelanda, Ohio, in Elyja, Minnesota*. Univerzitetna založba Univerze.
- Klemenčič, M., & Šeruga, T. (2019). *Pregled zgodovine slovenske skupnosti v Elyju, Minnesota*. Univerzitetna založba Univerze.
- Klemenčič, M., Mrdenović, M. (2023). Slovenian settlements in the USA since 1870s till present. V E. Muenstermann (ur.), *The changing tide of immigration and emigration during the last three centuries* (str. 165–177). IntechOpen. <https://www.intechopen.com/chapters/86732>
- Lewis, C. M., & Lewis, R. J. (ur.). (2009). *Jim Crow America: A Documentary History*. University of Arkansas Press.
- Ling, P. J. (2009). Uneasy Alliance: The NAACP and Martin Luther King. V K. Verney & L. Sartain (ur.), *Long Is the Way and Hard: One Hundred Years of the NAACP* (str. 59–74). University of Arkansas Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1fffj5m.9>
- Risen, C. (2014). *The Bill of the Century: The Epic Battle for the Civil Rights Act*. Bloomsbury Press.
- Sinha, M. (2024). *The Rise and Fall of the Second American Republic, Reconstruction, 1860–1920*. Liveright.
- Solomon, M. (1998). *The Communist Party in the Deep South. In The Cry Was Unity: Communists and African Americans, 1917–1936*. University Press of Mississippi.
- Stevens, A. G., Miller, A. H., & Mann, T. E. (1974). Mobilization of Liberal Strength in the House, 1955–1970: The Democratic Study Group. *American Political Science Review*, 68(2): 667–681. <https://doi.org/10.2307/1959512>

Verney, K., Sartain, L. (2009). The NAACP in Historiographical Perspective. V K. Verney & L. Sartain (ur.), *Long Is the Way and Hard: One Hundred Years of the NAACP* (str. xv–xxviii). University of Arkansas Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt1fff5m.4>

Zinn, H. (2021). *Ljudska zgodovina Združenih držav Amerike*. Založba Sophia.

Arhivski viri

- Ahlgren, A. E. (1964). Letter to John Blatnik, 12. 3. 1964. Minnesota Historical Society (MHS) – Fond John Blatnik (FJB), škatla št. 1.
- Aronson, A. (1964). Letter to John Blatnik, 20. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 4.
- Ash, R. E. (1963). Letter to John Blatnik, 7. 12. 1963. MHS – FJB, škatla št. 1.
- Biemiller, A., Conway, J., Mitchell, C., & Rauh, J. (1964). Letter to John Blatnik, 6. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 4.
- Blackford, J. C. (1964). Letter to John Blatnik, 2. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 5.
- Blatnik, J. (1963a). Letter to Terence J. Murphy, 18. 10. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1963b). Letter to Robert Braddock, 3. 12. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1963c). Letter to Catharina. S. Boyles, 9. 9. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1963č). Letter to Marian Christensen, 24. 9. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1963d). Letter to Leo G. Dominic, 30. 9. 1963. MHS – FJB, škatla št. 3.
- Blatnik, J. (1963e). Letter to Robert W. House, 13. 7. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Blatnik, J. (1963f). Letter to Russell Howell, 30. 7. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Blatnik, J. (1964a). Letter to Fredrik A. Schoitz, 27. 1. 1964. MHS – FJB, škatla št. 1.
- Blatnik, J. (1964b). Letter to Frederick S. Grahm, 20. 11. 1964. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Blatnik, J. (1964c). Letter to Anita Belka, 14. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1964č). Letter to Arne E. Ahlgren, 25. 3. 1964. MHS – FJB, škatla št. 1.
- Blatnik, J. (1964d). Letter to John C. Blackford, 2. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 5.
- Blatnik, J. (1964e). Letter to John C. Blackford, 17. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 5.
- Blatnik, J. (1964f). Letter to G.W. Green, 24. 3. 1964. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Blatnik, J. (1964g). Letter to Arnold Aronson, 19. 3. 1964. MHS – FJB, škatla št. 4.
- Blatnik, J. (1964h). Letter to Emanuel Celler, 19. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1964i). Letter to Fischer Braun, 24. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1964j). Letter to Rex Hudson, 8. 1. 1964. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Blatnik, J. (1964k). Letter to John Billy, 23. 9. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1964l). Letter to John A. Buxton, 7. 5. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Blatnik, J. (1964m). Letter to Marry Brayden, 1. 6. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Boyles, C. S. (1963). Letter to John Blatnik, 4. 9. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Braddock, R. (1963). Letter to John Blatnik, 22. 10. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Braun, F. (1964). Letter to John Blatnik, 20. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Brayden, M. (1964). Letter to John Blatnik, 18. 5. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Burdon, G. (1963). Letter to John Blatnik, 5. 12. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.

- Buxton, J. A. (1964). Letter to John Blatnik, 29. 4. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- CAIP – Catholic Association for International Peace (1963). Letter to John Blatnik, 11. 10. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Carter, M. (1963). Letter to John Blatnik, 8. 12. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Celler, E. (1964). Letter to John Blatnik, 18. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Christensen, M. (1963). Letter to John Blatnik, 8. 9. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Geary, F. M. (1963). Letter to John Blatnik, 30. 10. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Grahm, F. S. (1964). Letter to John Blatnik, 6. 11. 1964. MHS – FJB, škatla št. 6.
- House, R. W. (1963). Letter to John Blatnik, 3. 7. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Howell, R. (1963). Letter to John Blatnik, 18. 7. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Hussey, W. R. (1963). Letter to John Blatnik, 19. 8. 1963. MHS – FJB, škatla št. 6.
- Larson, A. (1964). Letter to John Blatnik, 10. 2. 1964. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Murphy, T. J. (1963). Letter to John Blatnik, 8. 10. 1963. MHS – FJB, škatla št. 2.
- Schoitz, F. A. (1964). Letter to John Blatnik, 17. 1. 1964. MHS – FJB, škatla št. 1.

SUMMARY

REP. JOHN BLATNIK IN THE FIGHT FOR CIVIL RIGHTS IN THE UNITED STATES

Milan Mrđenović, Matjaž Klemenčič

This article on the activities of Congressman John Blatnik was prepared based on archival materials housed at the Minnesota Historical Society in St. Paul. Congressman Blatnik's personal collection includes over 100 archival boxes. A brief introductory review of the material revealed that Blatnik was a very active congressman who must be researched in more detail. In his personal correspondence, Blatnik maintained many important contacts, especially with his constituent base, while also responding to critics who wrote to him regularly. In this context, the article also sheds light on the lesser-known side of John Blatnik's activities during the passage of the important Civil Rights Act between 1963 and 1964. During Blatnik's political activity, Slovenian Americans constituted a significant part of his 8th Congressional District.

The article shows how Congressman John Blatnik publicly sided with the supporters of rights for black Americans despite accusations by some critics that the Civil Rights Act would divide American society. On June 11, 1963, because of the extremely aggravated conditions in the country, President John F. Kennedy addressed the nation and presented them with his solution to the racial problem that existed in the South: He proposed legal desegregation of the United States. Thus, a week later, the first Civil Rights Bill saw the light of day but had to overcome all the obstacles of congressional committees and debates.

As chairman of the Democratic Study Group, John Blatnik tried hard to be a link between influential politicians in Washington and Democratic members of Congress while appealing to his constituents back home. In his correspondence, he explained to each of them the positive consequences that would result from the passage of the Civil Rights Act. As an American of Slovenian descent, John Blatnik thus played an important role in ending legislated discrimination against black Americans in the United States.

UREDNIŠKI UVODNIK OB 60. ŠTEVILKI REVIJE *DVE DOMOVINI*,
RAZPRAVE O IZSELJENSTVU /
EDITORIAL FOR THE 60TH ISSUE OF THE JOURNAL *TWO HOMELANDS*,
MIGRATION STUDIES

TEMATSKI SKLOP / THEMATIC SECTION

DUŠEVNO ZDRAVJE V KONTEKSTU MIGRACIJ / MENTAL HEALTH IN THE CONTEXT OF MIGRATION

Sanja Cukut Krilić

Mental Health in the Context of Migration: Introduction to the Thematic Section

Dino Manzoni, Liljana Šprah

The Impact of the COVID-19 Pandemic on the Mental Health of Refugees: A Systematic Literature Review

Mojca Vah Jevšnik

Navigating Integration and Emotional Distress During Vulnerable Stages of Life: The Case of Slovenian Repatriates From Venezuela

Martina Bofulin

Three's a Crowd? Language Assistance in Mental Healthcare Settings in Slovenia

Maja Gostič

Mental Health and Psychosocial Support for Forcibly Displaced People: Insights From Slovenia

Duška Knežević Hočevar, Sanja Cukut Krilić

Managing the Distress of Migrant Farmworkers: Lessons Learned From the Midwestern United States

ČLANKI / ARTICLES

Milan Mrđenović, Matjaž Klemenčič

Kongresnik John Blatnik v boju za državljske pravice v ZDA

Klara Kožar Rosulnik, Marina Lukšič Hacin, Marijanca Ajša Vižintin

Mednarodno kroženje in izmenjava najvišje izobraženih ali beg možganov?

Francesco Della Puppa

Practicing Multi-Sited Ethnography: Reflections, Strategies, and Tools for Qualitative Research on Transnational Migration

Yassir Ali Mohammed

Sudanese Migration and Destination Countries: Motivation Factors and the Role of Gender

ISSN 0353-6777

9 770353 677013

ISSN 1581-1212

Založba ZRC